

Graag een BWO met MVRO en MBZK

TER BESLISSING

Aan Staatssecretaris Participatie en Integratie
CC Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Datum
18-06-2025

Onze referentie
2025-

Opgesteld door
Persoonsgegevens

nota

Brief TK opvolging onderzoek moslimdiscriminatie
(concept versie 18 juni 2025)

Aanleiding

MBZK en u hebben op 21 maart jl. de Tweede Kamer toegezegd om aan het einde van het tweede kwartaal van dit jaar met een inhoudelijke kabinetsreactie te komen naar aanleiding van de uitkomsten van het Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie (bijlage 1: aanbiedingsbrief TK). Bij deze ontvangt u een breed interdepartementaal ambtelijk afgestemde conceptbrief (bijlage 2: conceptbrief versie 20 juni 2025) om na afstemming in CBJ, RBJ en MR aan de TK te verzenden over de wijze waarop opvolging wordt gegeven aan het voorkomen en bestrijden van moslimdiscriminatie, in navolging van de uitkomsten van het Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie (bijlage 3: onderzoek).

Uiterlijk bij
20 juni 2025

Bijlage(n)
2

NB: MSZW heeft recent in een van de beleidsstaven aangegeven interesse te hebben in het onderzoek en de opvolging daarvan, hierom wordt deze nota en de Kamerbrief met hem ter info gedeeld. Ook valt de aanpak van arbeidsmarktdiscriminatie (zie gele arcering maatregelen 19 en 20 in conceptbrief), onder zijn verantwoordelijkheid

Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd kennis te nemen van de conceptbrief over de wijze waarop opvolging wordt gegeven aan het voorkomen en bestrijden van moslimdiscriminatie. MBZK ontvangt parallel ook de conceptbrief.
 - Wij ontvangen graag uw reactie en uw zienswijze op deze conceptbrief;
 - Een mondelinge toelichting kan desgewenst met u worden ingepland.
- Wij adviseren u om in te stemmen met het proces om kort na de zomer (Q3) de brief aan de TK te verzenden, na het doorlopen van het proces van afstemming via CBJ, RBJ en MR. Stemt u in met dit te doorlopen proces van afstemming?
 - MBZK heeft ook, net als u, ingestemd met uitstel van het verzenden van de kabinetsreactie in Q3 2025 (kort na de zomer) in plaats van Q2 2025. Voor deze zomer, zo snel mogelijk, zal de procedurebrief hierover aan de Tweede Kamer worden verzonden. MBZK is akkoord met de geplande Catshuissessie met moslimjongeren eind augustus dit jaar.

Kernpunten

- Opbouw conceptbrief voorkomen en aanpakken discriminatie:
 - Beknopte inleiding en leeswijzer
 - Grondwettelijke noodzaak

Overzicht van opmerkingen bij Beslisnota - Brief TK opvolging onderzoek moslimdiscriminatie (concept versie 18 juni 2025)

Pagina: 1

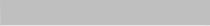

Nummer: 1 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: FreeText Datum: Onbepaald

Graag een BWO met MVRO en MBZK

Nummer: 2 Auteur: Onderwerp: Markering Datum: 4-12-2025 10:42:47

- Moslimdiscriminatie is urgent en complex
- Catshuissessie moslimdiscriminatie
- Erkenning moslimdiscriminatie
- Voorkomen en aanpakken moslimdiscriminatie
- Maatregelen (35)
- Voortgang maatregelen
- Tot slot

Datum
18-06-2025

Onze referentie
2025- [REDACTED]

- **Ondertekening:**
 - U ondertekent deze brief, samen met MBZK, namens het kabinet. Wij gaan ervan uit dat deze brief, ondanks de demissionaire status van deze brief, aan de TK kan worden verzonden.
- **Planning:**
 - Beoogd wordt om deze brief kort na de zomer van dit jaar te laten verzenden aan de TK.
 - Deze brief wordt namens het kabinet verzonden. Deze brief is ambtelijk afgestemd en wordt nader afgestemd met AZ, FIN, BZK, JenV, OCW, SZW en VWS.
 - Om tot verzending te kunnen komen stellen we hoogambtelijke afstemming voor via de CBJ (19 augustus 2025), en politieke afstemming middels de RBJ (2 september 2025) en MR.
- **Procedurele uitstelbrief:**
 - U ontvangt separaat de geactualiseerde uitstelbrief voor ondertekening en verzending.

Toelichting

Politieke context

Vanuit de Tweede Kamer kwamen in maart en april dit jaar zeer kritische geluiden op het Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie. Verwacht wordt dat ook op de gecombineerde inhoudelijke kabinetsreactie vanuit een aantal partijen kritisch zal worden gereageerd.

Maatschappelijk middenveld

Uit het Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie komt opnieuw naar voren dat het van groot belang is om de moslimgemeenschap te betrekken bij het formuleren van oplossingen. Door SZW en BZK wordt op 10 juli 2025 a.s. een bijeenkomst georganiseerd met de onderzoekers van het Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en het maatschappelijk middenveld. Het doel van deze bijeenkomst is om de resultaten van het onderzoek te presenteren en te bespreken. DGOBDR en DG SZI zijn bij deze bijeenkomst aanwezig.

Financiële dekking

Alle maatregelen in deze brief zijn financieel gedekt vanuit de eigen begrotingen van de verschillende betrokken departementen. Er is geen aanvullende dekking nodig. Deze brief heeft geen financiële gevolgen.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
2	Brief TK voorkomen en aanpakken moslimdiscriminatie (concept versie 20 juni 2025)	Ter informatie en reactie	Niet verzenden
3	Aanbiedingsbrief TK Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie	Ter info	Reeds verzonden TK brief
4	Rapport Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie	Ter info	Reeds openbaar gemaakt

Datum
18-06-2025

Onze referentie
2025-

Staatssecretaris gezien 22-8-2025

TER BESLISSING

Aan
CC

Staatssecretaris
Minister SZW

Datum
15-08-2025

Onze referentie
2025-

Opgesteld door
Persoonsgegevens

Uiterlijk bij
19 augustus 2025

Bijlage(n)
4

nota

Vervolg proces Kabinetsreactie Nationaal rapport
moslimdiscriminatie en versterking aanpak
moslimdiscriminatie

Aanleiding

U en MBZK hebben op 1 juli 2025 de Tweede Kamer geïnformeerd over de procedure met betrekking tot de nog te verzenden kabinetsreactie op het Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en de daar uit volgende versterkte aanpak (zie bijlage 1). U en MBZK hebben hierbij aangegeven dat u in de nog te verzenden Kabinetsreactie graag de opbrengsten van de Catshuissessie met moslimjongeren (26 augustus 2025) betreft. U heeft daarbij samen met MBZK aangegeven dat de Kamer zo snel mogelijk na het zomerreces geïnformeerd zal worden.

Verder heeft u aangegeven de bovengenoemde brief te willen bespreken met MBZK en MVRO en daarna uw commentaar op de concepttekst te geven. Op woensdag 20 augustus is op uw verzoek van 14:30 tot 15:00 het BWO voorzien. U wordt hierbij ondersteund door de

Persoonsgegevens

Bijgaand treft u de conceptkabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie (zie bijlage 2) aan. Ten opzichte van de vorige versie (van 18 juni) zijn zoveel wijzigingen aangebracht dat de bijgevoegde versie op eigen merites beoordeeld dient te worden. Hiernaast volgen na de Catshuissessie op 26 augustus 2025 nog aanvullingen. Mocht u nu een inhoudelijke reactie op de concepttekst kunnen geven dan vernemen wij deze graag. MBZK wordt parallel aan u gevraagd om een inhoudelijke reactie op de vernieuwde conceptkabinetsreactie.

Tot slot wordt u in deze nota gevraagd akkoord te gaan met het beoogde proces om de kabinetsreactie voor het BZK Commissiedebat Discriminatie, racisme en mensenrechten op 11 september 2025 via de RBJ van 2 september en de ministerraad van 5 september naar de Tweede Kamer te verzenden. Hiervoor vragen we AZ om een akkoord, in verband met overschrijding van de aanlevertermijnen.

Geadviseerd besluit

- U wordt, met het oog op het BWO van 20 augustus, geadviseerd kennis te nemen van de conceptkabinetsreactie over de wijze waarop opvolging wordt gegeven aan het voorkomen en bestrijden van moslimdiscriminatie.
 - Wij ontvangen graag uw reactie op deze conceptbrief;

Overzicht van opmerkingen bij Beslisnota - Vervolg proces Kabinetsreactie Nationaal rapport moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie

Pagina: 1

	Nummer: 1	Auteur: 	Onderwerp: Notitie	Datum: 4-12-2025 08:21:36
	Nummer: 2	Auteur: Nobel, J.N.J.	Onderwerp: Tekst plaatsen	Datum: 1-12-2025 10:27:49
	Staatssecretaris gezien 22-8-2025 			
	Nummer: 3	Auteur: 	Onderwerp: Markering	Datum: 2-12-2025 11:02:33
	Nummer: 4	Auteur: 	Onderwerp: Markering	Datum: 2-12-2025 11:02:59
	Nummer: 5	Auteur: 	Onderwerp: Markering	Datum: 2-12-2025 11:03:08
	Nummer: 6	Auteur: 	Onderwerp: Markering	Datum: 2-12-2025 11:03:04

- o Een mondelinge toelichting kan desgewenst met u worden ingepland.
- Wij adviseren u om in te stemmen met het proces om kort na de zomer (Q3) de kabinetsreactie aan de TK te verzenden, na het doorlopen van het proces van afstemming via BWO, RBJ (2 september) en MR (5 september).

Datum
15-08-2025

Onze referentie
2025- [redacted]

Kernpunten kabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie

- Deze brief wordt namens het kabinet verzonden. Deze brief is ambtelijk afgestemd met AZ, FIN, BZK, JenV, OCW, SZW en VWS.
- Opbouw conceptbrief voorkomen en aanpakken discriminatie:
 - o Beknopte inleiding en leeswijzer
 - o Grondwettelijke noodzaak
 - o Moslimdiscriminatie is urgent en complex
 - o Catshuissessie moslimdiscriminatie
 - o Erkenning moslimdiscriminatie
 - o Voorkomen en aanpakken moslimdiscriminatie
 - o Maatregelen 30 (de SZW maatregelen zijn geel gearceerd in de kabinetsreactie (bijlage 2), maatregel 17 en 18 vallen onder verantwoordelijkheid van MSZW)
 - o Voortgang maatregelen
 - o Tot slot
- Ondertekening:
 - o U ondertekent deze brief, samen met MBZK, [redacted]

Eenheid Kabinet
- Planning:
 - o Beoogd wordt om deze brief te verzenden aan de TK, nog voor het BZK Commissiedebat Discriminatie, racisme en mensenrechten op 11 september 2025.
 - o Om tot verzending te kunnen komen stellen we hoog-ambtelijke afstemming tot op DG-niveau via de interne lijnen van de betrokken departementen voor, dit m.u.v. BZK (19 augustus 2025). Bij BZK zal de brief parallel worden voorgelegd aan MBZK en MVRO met het oog op het BWO.
 - o Voorgesteld wordt om de verdere politieke afstemming middels de RBJ (2 september 2025) en MR (5 september 2025) plaats te laten vinden.

Toelichting

Politieke context

De kabinetsreactie is in lijn met het regeerakkoord, waarin staat dat het 'kabinet daadkrachtig optreedt tegen discriminatie, racisme, antisemitisme en moslimhaat, zowel op straat als online.' Vanuit de Tweede Kamer klonken in maart en april dit jaar zeer kritische geluiden op het Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie. Verwacht wordt dat ook op de gecombineerde inhoudelijke kabinetsreactie vanuit een aantal partijen kritisch zal worden gereageerd.

Financiële/juridische overwegingen

Alle maatregelen in deze brief zijn financieel gedekt vanuit de eigen begrotingen van de verschillende betrokken departementen. Er is geen aanvullende dekking

nodig. Deze brief heeft geen financiële gevolgen. Voor eventuele extra maatregelen zal dekking gezocht moeten worden.

Datum
15-08-2025

Krachtenveld

Uit het Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie komt opnieuw naar voren dat het van groot belang is om de moslimgemeenschap te betrekken bij het formuleren van oplossingen. Door SZW en BZK is op 10 juli 2025 een bijeenkomst georganiseerd met de onderzoekers van het Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en het maatschappelijk middenveld. Het doel van deze bijeenkomst was om de resultaten van het onderzoek te presenteren en te bespreken middels deelsessies. DGOBDR (BZK) is bij deze bijeenkomst aanwezig geweest. De bijeenkomst is succesvol verlopen.

Onze referentie
2025- [REDACTED]

Op dinsdag 26 augustus aanstaande neemt u van 13:15 tot 15:05 (+ 10 minuten speling) deel aan de Catshuissessie over het vertrouwen van moslimjongeren in de Nederlandse politiek en over moslimdiscriminatie. Hierover ontvangt u separaat een nota. Deze Catshuissessie wordt georganiseerd naar aanleiding van een aangenomen motie van het Lid van Baarle (DENK), die het kabinet hiertoe oproept. De motie is ingediend tijdens het meest recent BZK commissiedebat discriminatie, racisme en mensenrechten en valt daarmee onder de verantwoordelijkheid van MBZK. De vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft in de procedurevergadering van 11 maart 2025 besloten u te verzoeken om een kabinetsreactie op het rapport 'Toekomstverwachtingen van Moslimjongeren in Nederland'. Het verzoek kwam van het Lid Becker (VVD). De uitkomsten van de Catshuissessie en het verzoek tot reactie op het rapport zullen worden verwerkt in de kabinetsreactie op het Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie.

Communicatie

De communicatie is nog in afstemming met BZK. Uw woordvoerder zal te zijner tijd de beoogde communicatie aan u ter accordering voorleggen.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Procedurebrief over inhoudelijke vervolg aanpak moslimdiscriminatie	Ter informatie (niet verzenden)	Openbaar gemaakt op 01-07-2025
2	Kabinetsreactie Nationaal rapport moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie (concept versie 15 augustus 2025)	Ter accordering (niet verzenden)	Verzenden na akkoord MR

3	Aanbiedingsbrief TK Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie	Ter informatie (niet verzenden)	Openbaar gemaakt op 21-03-2025
4	Rapport Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie	Ter informatie (niet verzenden)	Openbaar gemaakt op 21-03-2025

Datum
15-08-2025

Onze referentie
2025-

Staatssecretaris gezien 15-9-2025

Aan

Staatssecretaris

nota

Vorbereiding en accordering stukken BWO
SPI/MVRO/MBZK Nationaal rapport moslimdiscriminatie

TER BESLISSING

Datum
08-09-2025

Onze referentie
2025-

Opgesteld door

Persoonsgegevens

Aanleiding

U heeft op maandag 15 september 2025 van 12.00 tot 12.30 een vervolg-BWO met MBZK over de kabinetsreactie 'Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie' (hierna nationaal onderzoek). Dit BWO is een vervolg op het BWO van 20 augustus 2025 met MVRO/VMP Keijzer en voormalig MBZK Uitermark. Doel van het volgende BWO is overeenstemming over de herziene versie van de kabinetsreactie (bijlage 1), voorafgaand aan doorgeleiding naar de RBJ en MR.

Deze nota dient ter voorbereiding op dit vervolg-BWO. Op de agenda van dit BWO staan ook de onderwerpe

Buiten rijkweidte

geagendeerd. U ontvangt hierover separate nota.

Uiterlijk bij
10 september 2025

Bijlage(n)
2

Geadviseerd besluit

- U wordt gevraagd om in te stemmen met bijgevoegde herziene kabinetsreactie; uw schriftelijke opmerkingen n.a.v. het eerste BWO zijn verwerkt. Deze versie is nog niet gezien door MVRO en MBZK.
- 5 Eenheid Kabinet

Kernpunten tweede herziene versie kabinetsreactie 'Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie'

- Tijdens het BWO van 20 augustus jl. hebben u, MBZK en MVRO 6
Eenheid Kabinet
Dit kunt u in het vervolg-BWO bespreken met MBZK. MBZK is verantwoordelijk voor de coördinatie van de brede aanpak van discriminatie, waar moslimdiscriminatie onderdeel van is.
- 7 Separaat
Eenheid Kabinet

Overzicht van opmerkingen bij Beslisnota - Accordering stukken BWO SPI/MVRO/MBZK

Pagina: 1

	Nummer: 1	Auteur: 	Onderwerp: Notitie	Datum: 4-12-2025 08:03:35
	Nummer: 2	Auteur: Nobel, J.N.J.	Onderwerp: FreeText	Datum: Onbepaald
	Staatssecretaris gezien 15-9-2025 			
		Auteur: 	Onderwerp: Markering	Datum: 4-12-2025 10:39:20
		Auteur: 	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:05:51
		Auteur: 	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:11:41
		Auteur: 	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:11:53
		Auteur: 	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:12:00

- Aanvullend op uw schriftelijke opmerkingen bij de kabinetsreactie zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

- Pagina 6 (track and change-versie):

Eenheid Kabinet

Datum
28-08-2025

Onze referentie
2025-

- Pagina 8 (track and change-versie): De teksten zijn in lijn gebracht met eerdere brieven aan de TK.

Toelichting:

Eenheid Kabinet

- Onderstaande reactie is ambtelijk afgestemd met BZK, JenV en OCW aangezien die (deels) ziet op het beleid van deze departementen.

Eenheid Kabinet

Eenheid Kabinet

- Naast uitgebreide wetenschappelijke onderbouwing van het fenomeen moslimdiscriminatie dat in het nationaal onderzoek wordt samengevat en verder is uitgediept, is in het Hoofdlijnenakkoord en het Regeerprogramma is afgesproken daadkrachtig op te treden tegen 'moslimhaat'. Ook is in de aanbiedingsbrief door uzelf en MBZK aan de TK van maart 2025 over het nationaal onderzoek opgenomen dat er een krachtig vervolg gegeven gaat worden aan de uitkomsten van het onderzoek. Ervaren discriminatie en de impact daarvan is ook onderwerp van gesprek geweest bij de Catshuissessie met

Eenheid Kabinet

- Uit het nationaal onderzoek moslimdiscriminatie blijkt dat moslimdiscriminatie voorkomt in verschillende domeinen, zowel interpersoonlijk als systematisch.

- Deze conclusie is gebaseerd op de uitgebreide literatuurstudie die is opgenomen in het nationaal onderzoek naar de omvang en verschijningsvormen van moslimdiscriminatie en berust op veel en verscheiden eerder gedaan kwalitatief en kwantitatief onderzoek.
- Aan de hoofdconclusie van het onderzoek moslimdiscriminatie ligt een brede basis van verschillende onderzoeken ten grondslag

Eenheid Kabinet

	Onderwerp: Markering	Datum: 4-12-2025 10:39:38
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:12:26
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:12:33
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:12:44
	Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 3-12-2025 16:16:33
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:16:41
	Onderwerp: Notitie	Datum: 3-12-2025 16:15:51
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:12:57
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:13:03
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:13:40

Eenheid Kabinet

Gestapeld op ander onderzoek en verdiept zoals in het nationaal onderzoek met experts en respondenten is de conclusie robuust. Daarbij wordt de grondslag van ervaren discriminatie gebruikt voor het maken van grondenbreed anti-discriminatiebeleid.

Eenheid Kabinet

- Daarbij, een recente meta studie van Stijn Baert¹ onder 169 CV studies laat ook zien dat mensen een Maghrebijns-Arabische of Midden-Oosterse achtergrond gemiddeld zo'n 41% minder positieve reacties ontvangen van werkgevers dan sollicitanten zonder migratieachtergrond.
- Daarnaast hebben JenV en BZK aangegeven dat uit het politie/ADV-rapport Discriminatiecijfers in 2024 blijkt dat het percentage discriminatie-incidenten dat bij de politie gemeld is met de discriminatiegrond godsdienst (en dat betreft in recente jaren steeds ongeveer 90% van de gevallen mensen met een islamitische achtergrond) vergeleken met voorgaande jaren met 1%-punt gestegen is van 3% naar 4%.²
- Wat ADV-meldingen betreft gaat het om een gestage stijging van 4% in 2021 naar 9% van de meldingen (waarbij het steeds tussen de 60% en 70% moslims betreft). In meer dan de helft van de gevallen gaat het dan om "vijandige bejegening".³

Eenheid Kabinet

Eenheid Kabinet

Het lid Becker (VVD) heeft verzocht om een schriftelijke reactie op het rapport 'Toekomstverwachtingen van Moslimjongeren in Nederland'. Bij de uitstelbrief over de vervolgaanpak van moslimdiscriminatie⁴ aan de TK over de vertraging van de kabinetsreactie op het nationaal onderzoek heeft u aangegeven dat u de schriftelijke reactie het rapport over toekomstverwachtingen opneemt in deze kabinetsreactie.

- **4 Eenheid Kabinet** in zijn algemeenheid gesteld kan worden dat vooral opleidingsniveau bepalend is voor de mate van vertrouwen in de politiek. Dit is aangegeven in de Kabinetsreactie SCP-rapporten *Samenleven in de toekomst*⁵ en *Samen verschillend*.⁶
- Daarbij, Nederlanders hebben het minst vaak vertrouwen in de Tweede Kamer (29% van de bevolking heeft wel vertrouwen in de TK). Migratieachtergrond speelt een beperktere rol voor de mate van vertrouwen, zowel bij volwassenen als bij jongeren. Tegelijkertijd constateert de Staatscommissie tegen discriminatie en racisme in haar voortgangsrapportage 'Keer op keer'- *inzichten in gestapelde discriminatie*

¹ <https://www.urgent.be/ugentatwork/nl/research-briefs/research-brief-40.htm>

² Ter vergelijking: antisemitisme maakt de afgelopen jaren redelijk 10% van de meldingen uit.

³ Ter vergelijking: antisemitische incidenten maken tussen de 1% en 2% van de meldingen uit. Ook daar voert "vijandige bejegening" de boventoon.

⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2024-2025, 30950, 460

⁵ SCP, Samenleven in de toekomst, 2024

⁶ SCP, Samen verschillend, 2024

Datum
28-08-2025

Onze referentie
2025

Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:13:44
Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:13:51
Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:17:34
Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 3-12-2025 16:27:27

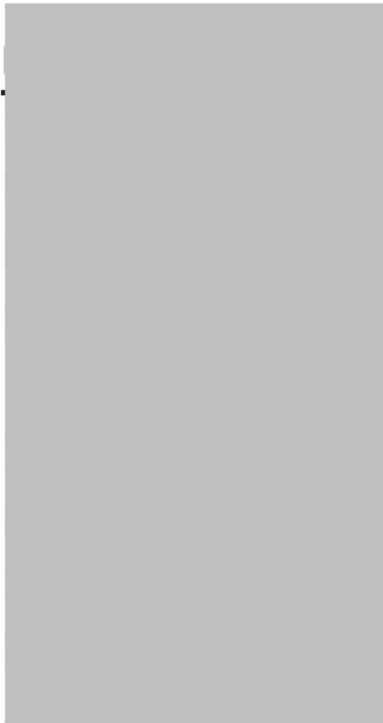
ervaringen in Nederland en Europa' dat gestapelde discriminatie de maatschappelijke betrokkenheid van degenen die het overkomt negatief beïnvloed en hun vertrouwen in de politiek en de overheid laat dalen.⁷

Datum
28-08-2025

Onze referentie
2025- [redacted]

- [redacted]
[redacted]
Eenheid Kabinet
[redacted]
[redacted] In Nederland staan we voor een open en vrije samenleving voor iedereen – ongeacht achtergrond. Dat is ook de boodschap van de Actieagenda Integratie en Open en Vrije samenleving. Discriminatie past niet bij een open en vrije samenleving. Deze brief gaat over de aanpak van moslimdiscriminatie.
- [redacted]
[redacted]
Eenheid Kabinet
[redacted]
- [redacted]
[redacted]
Eenheid Kabinet
[redacted]
[redacted]
[redacted] h.
- [redacted]
[redacted]
Eenheid Kabinet
[redacted]
 - Tevens deelde BZK dat organisaties (waaronder de Politie, KMar en Douane) hebben, om etnisch profileren tegen te gaan, hun handelingskader professioneel controleren op dit punt verbeterd.
 - Deze aanpassingen worden gezien als verbeteringen in vakmanschap en verbeteren ook de relatie burger en overheid. Deze aanpassingen

⁷ Staatscommissie tegen discriminatie en racisme, voortgangsrapportage 'Keer op keer'- inzichten in gestapelde discriminatie ervaringen in Nederland en Europa', 2025, p.31

Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:18:09
Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:18:16
Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:18:25
Onderwerp: Markering	Datum: 2-12-2025 16:04:01
o: Notitie	Datum: 4-12-2025 10:40:08
Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 3-12-2025 16:28:02
Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:18:32
Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:18:38
Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:18:43

zijn op eigen initiatief gedaan na o.a. een uitspraak van het Hof over het handelen van de KMar bij MTV-controles.^{8,9}

Datum
28-08-2025

Onze referentie
2025- [redacted]

- [redacted]
Eenheid Kabinet

- o Eenheid Kabinet
- o BZK heeft aangegeven dat het wervingsbeleid van het Rijk geldt als afspraak 'objectief werven en selecteren'; het Rijksbrede personeelsbeleid is hierop gericht. Dit betekent dat bij het aannemen van personeel op specifieke functies geen voorkeursbeleid geldt, of dat er bij werving en selectie specifiek bepaalde groepen/mensen met bepaalde kenmerken worden bevoordeeld.
- o Objectief werven en selecteren moet leiden tot vermindering van arbeidsmarktdiscriminatie en resulteert naar verwachting in een personeelsbestand dat een betere representatie is van de Nederlandse samenleving.

- [redacted]
Eenheid Kabinet
- [redacted]
Eenheid Kabinet

Artikel 1 zal actief door partijen (zoals instellingen, sociale partners, bedrijven en organisaties) worden uitgedragen in de samenleving.

- [redacted]
Eenheid Kabinet
- o OCW heeft aangegeven dat subsidie (ook) kan worden ingezet voor voorstellen die zien op de verbetering van de sociale veiligheid van religieuze minderheden, dus ook voor voorstellen die zien op de veiligheid van Joodse studenten.
- o Het gaat om de subsidieregeling [Sociale veiligheid in hoger onderwijs en wetenschap | Subsidie | Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen](#).

- [redacted]
Eenheid Kabinet
- o OCW heeft aangegeven dat onder advisering meerdere groepen leerlingen treft, waaronder ook moslimkinderen.
- o Op basis van eerder onderzoek kan over het algemeen gesteld worden dat onder advisering vaker kinderen treft met o.a. een niet-westerse migratieachtergrond.¹⁰

⁸ Mobiel Toezicht Veiligheid (MTV) is het toezicht op personen die vanuit een ander Schengenland bij de Belgische en Duitse grens naar Nederland reizen.

⁹ [Kamerstukken II, 2022/2023, 30950, nr. 328](#)

¹⁰ [Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie](#), p26 en [Stramienversie Verwey-Jonker publicatie 'Onderzoeken wat we niet zien'](#).

Onderwerp: Markering Datum: 3-12-2025 16:18:59

Onderwerp: Markering Datum: 3-12-2025 16:19:08

Onderwerp: Markering Datum: 3-12-2025 16:19:13

Onderwerp: Markering Datum: 3-12-2025 16:21:33

- **Eenheid Kabinet**
 - De AFS heeft brede ervaring en expertise op het gebied van discriminatie aanpak (OVIVI, preventieve aanpak antisemitisme en ook moslimdiscriminatie). Dit wordt o.a. met steun vanuit SZW uitgevoerd.
 - In 2015 heeft de AFS een onderzoek laten uitvoeren naar moslimdiscriminatie in het voortgezet onderwijs, nadat ze een vergelijkbaar onderzoek hadden laten uitvoeren in 2013 naar antisemitisme, ook in het voortgezet onderwijs

Datum
28-08-2025

Onze referentie
2025

- **Eenheid Kabinet**
 - BZK/VRO benoemde dat woondiscriminatie effect heeft op mensen met een moslimachtergrond en hen ook treft. Daarom staat deze maatregel in deze brief.
 - Het beleid dat ziet op woondiscriminatie beslaat ook, alhoewel niet specifiek, het tegengaan van moslimdiscriminatie op de woningmarkt.

Eenheid Kabinet

- **Eenheid Kabinet**
 - Aan de hoofdconclusie van het onderzoek moslimdiscriminatie ligt een brede basis van verschillende onderzoeken ten grondslag. **Eenheid Kabinet** Gestapeld op ander onderzoek en verdiept zoals in het nationaal onderzoek met experts en respondenten is de conclusie robuust. Daarbij wordt de grondslag van ervaren discriminatie gebruikt voor het maken van grondenbreed anti-discriminatiebeleid.
 - **Eenheid Kabinet** naast uitgebreide wetenschappelijke onderbouwing van het fenomeen moslimdiscriminatie dat in het nationaal onderzoek wordt samengevat en verder is uitgediept **Eenheid Kabinet** in het Hoofdlijnenakkoord en het Regeerprogramma is afgesproken daadkrachtig op te treden tegen 'moslimhaat'. Ook is in de aanbiedingsbrief door uzelf en MBZK aan de TK in maart van dit jaar over het nationaal onderzoek opgenomen dat er een krachtig vervolg gegeven gaat worden aan de uitkomsten van het onderzoek. Ervaren discriminatie en de impact daarvan is ook onderwerp van gesprek geweest bij de Catshuissessie met moslimjongeren op 26 augustus jl.
 - **Eenheid Kabinet**
 - Uit het Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie blijkt dat moslimdiscriminatie voorkomt in verschillende domeinen, zowel interpersoonlijk als systematisch.
 - Deze conclusie is gebaseerd op de uitgebreide literatuurstudie die is opgenomen in het nationaal onderzoek naar de omvang en

	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:21:48
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:21:54
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:22:12
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:22:17
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:22:23
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:22:40
	Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 3-12-2025 16:22:59
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:23:14
	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:23:20

verschijningsvormen van moslimdiscriminatie en berust op veel en
verscheiden eerder gedaan kwalitatief en kwantitatief onderzoek.

Datum
28-08-2025

Onze referentie
2025- [REDACTED]

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Tweede herziene versie kabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie	Ter informatie (niet verzenden)	
2	[REDACTED] Eenheid Kabinet	Ter informatie (niet verzenden)	

 Nummer: 1	Auteur: 	Onderwerp: Markering	Datum: 3-12-2025 16:15:04
--	---	----------------------	---------------------------

SPI akkoord 22/9

TER BESLISSING

Aan Staatssecretaris

Datum
16-09-2025

Onze referentie
2025-

Opgesteld door
Persoonsgegevens

nota

Herziene kabinetsreactie Nationaal onderzoek
moslimdiscriminatie

Aanleiding

Aan de Tweede kamer is op 21 maart jl. een kabinetsreactie toegezegd op het 'Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie' (hierna kabinetsreactie). Deze toezegging heeft u bevestigd in het plenaire debat Integratie over de Actie agenda Integratie en Open en vrije Samenleving op 10 september dit jaar. Ook is deze toezegging herhaald tijdens het commissiedebat Discriminatie, Racisme en Mensenrechten van 11 september jl. door MBZK.

Uiterlijk bij
19 september 2025

Bijlage(n)
1

In verschillende samenstellingen heeft u op politiek niveau overleg gehad over een concept van deze kabinetsreactie. Bijgaand treft u naar aanleiding van uw opmerkingen, in vervolg op deze overleggen, een herzien concept kabinetsreactie aan.

Geadviseerd Besluit

- U wordt gevraagd om in te stemmen met bijgevoegde herziene kabinetsreactie (bijlage 1); uw opmerkingen zijn verwerkt.
- Qua proces vragen we u akkoord om de concept kabinetsreactie via de ambtelijke lijn aan te bieden aan MBZK. Na akkoord van uw beiden kan de concept kabinetsreactie worden voorgelegd voor akkoord
Eenheid Kabinet in te stemmen met
doorgeleiding naar de RBJ van 30 september aanstaande en daarna volgend naar de MR.
Eenheid Kabinet
- Tot slot zal de concept kabinetsreactie separaat worden afgestemd met MVRO.

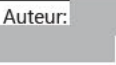
Kernpunten

- Uw feedback is verwerkt in de bijgaande versie van de kabinetsreactie.
- Overige aanvullende aanpassingen:
 - Ook is de kabinetsreactie aangevuld met tekst over de uitkomsten van de Catshuissessie. Zie hiervoor de gewijzigde tekst op pagina 3.

Toelichting

Overzicht van opmerkingen bij Beslisnota - DERDE HERZIENE VERSIE Kabinetsreactie Nationaal rapport moslimdiscriminatie herzien nav bespreking BWO 15 september 2025

Pagina: 1

	Nummer: 1	Auteur: 	Onderwerp: Notitie	Datum: 4-12-2025 08:13:05
	Nummer: 2	Auteur: Nobel, J.N.J.	Onderwerp: Tekst plaatsen	Datum: 22-9-2025 13:19:16 +02'00'
	SPI akkoord 22/9			
	Nummer: 3	Auteur: 	Onderwerp: Markering	Datum: 4-12-2025 08:14:41
		ur: 	Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 4-12-2025 08:15:37
		ur: 	Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 4-12-2025 08:14:24

Proces tot verzending

- Het streven blijft om de kabinetsreactie zo snel als mogelijk naar de TK te verzenden. Voorgaande aan verzending is afstemming in de RBJ en MR noodzakelijk. De kabinetsreactie wordt, na uw instemming en akkoord van voornoemde betrokken bewindspersonen geagendeerd voor de aankomende RBJ van 30 september. De stukken moeten hiervoor uiterlijk 23 september aanstaande worden aangeleverd bij AZ.

Datum
16-09-2025

Onze referentie
2025- [REDACTED]

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Herziene Kabinetsreactie Nationaal rapport moslimdiscriminatie	Ter informatie (niet verzenden)	

Goed dat de kabinetsreactie er ligt. De afstemming heeft veel te lang geduurd, ³
fijn dat we hiermee door kunnen! Wij mij betreft nu geen verdere vertraging!

TER BESLISSING

Aan Staatssecretaris

nota

MR Aanbieding Kabinetsreactie Nationaal onderzoek
moslimdiscriminatie en versterking aanpak
moslimdiscriminatie

Datum
26-11-2025

Onze referentie
2025-³

Opgesteld door
Persoonsgegevens

Uiterlijk bij
27 november 2025

Bijlage(n)
3

Aanleiding

Met oog op agendering in de MR van 5 december aanstaande, wordt bijgevoegd de meest recente versie van de Kabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie (hierna "kabinetsreactie") met u gedeeld.

Eenheid Kabinet

Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd in te stemmen met bijgevoegde aangepaste kabinetsreactie. Zie bijlage 1. U kan hierbij nog in overweging nemen te verwijzen naar de actualiteiten rondom geweld bij moskeeën en het discriminatoire karakter daarvan in de passage rondom erkenning moslimdiscriminatie.
- U wordt geadviseerd om de bijgevoegde versie van de kabinetsreactie aan te bieden voor behandeling in de MR van 5 december aanstaande.
- Ten behoeve van agendering in de MR wordt u verzocht uiterlijk vrijdagochtend 28 november het bijgevoegde MR-aanbiedingsformulier te ondertekenen, zie bijlage 2.

Kernpunten

⁶ De kabinetsreactie wordt ondertekend door u en MBZK, mede MOCW.

Eenheid Kabinet

- Deze versie, alsook het aanbiedingsformulier worden parallel de lijn in gedaan bij BZK.
- De wijzigingen Eenheid Kabinet
 - Het inkorten van de brief en verwijdering van dubbeling.
 - Enkele paragrafen zijn samengevoegd, de titels zijn hierop herzien, de inhoud is verder ongewijzigd.
- Eenheid Kabinet
- In geel gemarkeerd ziet u de aanpassingen, n.a.v. actualisatie, die raken aan SZW-beleid en standpunten. Het betreft geen (grote) inhoudelijke wijzigingen.
- Recentelijk is er veel (media)aandacht geweest voor geweld bij moskeeën en het discriminatoire karakter daarvan.
 - In de kabinetsreactie kunnen de geweldsincidenten als voorbeeld van een manier waarop moslimdiscriminatie in de samenleving tot uiting komt, worden opgenomen in de passage rondom erkenning moslimdiscriminatie.

Overzicht van opmerkingen bij Beslisnota - Aanbieding kabinetsreactie moslimdiscriminatie RBJ

Pagina: 1

		Onderwerp: Notitie	Datum: 4-12-2025 08:16:52
	Nummer: 2	Auteur: Nobel, J.N.J.	Onderwerp: Tekst plaatsen
			Datum: 28-11-2025 09:30:53
		Staatssecretaris akkoord 28-11-2025	
	Nummer: 3	Auteur: Nobel, J.N.J.	Onderwerp: FreeText
			Datum: Onbepaald
		Goed dat de kabinetsreactie er ligt. De afstemming heeft veel te lang geduurd, fijn dat we hiermee door kunnen! Wij mij betreft nu geen verdere vertraging!	
		Onderwerp: Markering	Datum: 4-12-2025 08:17:01
		Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 4-12-2025 08:17:19
		Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 4-12-2025 08:00:57
		Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 4-12-2025 08:01:04
		Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 4-12-2025 08:17:59
		Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 4-12-2025 07:59:27
		Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 4-12-2025 07:59:36

o Buiten reikwijdte

- Gezien het aantal wijzigingen, leggen wij vanuit het oogpunt van leesbaarheid geen track and change versie van de kabinetsreactie aan u voor. De voorgaande versie van de kabinetsreactie met daarin uw laatste opmerkingen is ter informatie en vergelijking bijgevoegd als bijlage 3.

Datum
17-11-2025

Onze referentie
2025-

Politieke context

- Zie MR-aanbiedingsformulier.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Kabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie	Ter informatie en akkoord (niet verzenden)	
2	MR aanbiedingsformulier	Ter ondertekening (niet verzenden)	
3	Voorgaande versie van de kabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie	Ter informatie (niet verzenden)	Dit betreft de voorgaande versie van de kabinetsreactie. Eenheid Kabinet en actualisatie.

Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 4-12-2025 08:21:07
Onderwerp: Opmerking over tekst	Datum: 4-12-2025 08:19:58

Staatssecretaris akkoord 12-12-2025

1

Aan

Staatssecretaris

nota

Nota verzoek tot ondertekening van de kabinetsreactie
NOM en aanpak moslimdiscriminatie en voorstel te lakken

TER BESLISSING

Directie

Datum
04-12-2025

Onze referentie
2025-

Opgesteld door
Persoonsgegevens

Aanleiding

Op 5 december 2025 ligt de Kabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie (kabinetsreactie) in de MR. Bij akkoord in de MR zal bijgevoegde versie van de kabinetsreactie gedeeld worden met de Tweede Kamer.

Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd de kabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie na akkoord in de MR te ondertekenen voor verzending naar de Tweede Kamer.
- U wordt geadviseerd akkoord te gaan met de openbaarmaking van eerdere beslisnota's.

Kernpunten

De beslisnota's bevatten enkele passages die buiten de actieve openbaarmaking vallen. De verschillende lakvoorstellen zien toe op passages die raken aan de eenheid van het kabinet en van de contactgegevens van ambtenaren. Ook zijn er een aantal passages die buiten de reikwijdte van de kabinetsreactie vallen.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Kabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie	Verzenden aan TK	
2	Beslisnota Brief TK opvolging onderzoek moslimdiscriminatie (concept versie 18 juni 2025)	Verzenden aan TK	dd. gezien 18 juni 2025

Uiterlijk bij
4 december 2025

Bijlage(n)
6

Overzicht van opmerkingen bij Beslisnota - Nota verzoek tot ondertekening van de kabinetsreactie NOM en aanpak moslimdiscriminatie en voorstel te lakken tekst openbaarmaking beslisnota voor verzending

Pagina: 1

Nummer: 1

Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Tekst plaatsen

Datum: 12-12-2025 15:51:06

Staatssecretaris akkoord 12-12-2025

3	Beslisnota Vervolg proces Kabinetsreactie Nationaal rapport moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie	Verzenden aan TK	dd. gezien 22 augustus 2025
4	Beslisnota Vorbereiding en accordering stukken BWO SPI/MVRO/MBZK Nationaal rapport moslimdiscriminatie	Verzenden aan TK	dd. gezien 15 september 2025
5	Beslisnota Herziene kabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie	Verzenden aan TK	dd. gezien 22 september
6	Beslisnota MR Aanbieding Kabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en versterking aanpak moslimdiscriminatie	Verzenden aan TK	dd. gezien 28 november 2025

Datum
04-12-2025

Onze referentie
2025-

Staatssecretaris akkoord 12-12-2025 1

TER BESLISSING

Directie

Datum
08-12-2025

Onze referentie
2025

Opgesteld door
Persoonsgegevens

Aan

Staatssecretaris

nota

Voorbereiding MR 12 december kabinetsreactie Nationaal
onderzoek moslimdiscriminatie en aanpak

Aanleiding

In de Ministerraad (MR) van vrijdag 5 december jl. is besloten de behandeling van kabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en aanpak (hierna kabinetsreactie) te verplaatsen naar vrijdag 12 december aanstaande.

Uiterlijk bij
9 december 2025

Eenheid kabinet

Bijlage(n)
1

Bij deze

brief ontvangt u de herziene brief met daarin tekstvoorstellen en adviezen die ingaan op de ontvangen feedback.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd de gewijzigde versie van de brief te bezien en in te stemmen met deze versie van de brief t.b.v. de MR aankomende vrijdag. Deze versie van de brief dient ook afgestemd te worden met MBZK, MOCW.

Toelichting

De tekstuele wijzingen in de brief zijn verwerkt met track and change en de opmerkingen zijn voorzien van een advies in de kantlijn.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Geactualiseerde versie kabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en aanpak moslimdiscriminatie	Ter informatie (niet verzenden)	

Overzicht van opmerkingen bij Beslisnota - Voorbereiding MR 12 december Kabinetsreactie Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie en aanpak moslimdiscriminatie

Pagina: 1

 Nummer: 1	Auteur: Nobel, J.N.J.	Onderwerp: Tekst plaatsen	Datum: 12-12-2025 09:33:23
--	-----------------------	---------------------------	----------------------------

Staatssecretaris akkoord 12-12-2025

 Nummer: 2	Auteur: 	Onderwerp: Markering	Datum: 12-12-2025 13:00:10
--	---	----------------------	----------------------------

